

Din partea autorului

Dreptul civil al persoanelor este definit a fi „acea parte a dreptului civil care cuprinde totalitatea normelor juridice care reglementează statutul juridic al oricăror persoane fizice sau persoane juridice, însă ținând seama de condiția, starea, capacitatea sau calitatea lor specifică”¹.

Codul civil adoptat în anul 2011 alocă dreptului persoanelor Cartea I (*Despre persoane*), unde, pe parcursul a 5 titluri, în art. 25-257, reglementează statutul general și de drept comun al subiectelor de drept civil, **persoane fizice și persoane juridice**:

- Titlul I – Dispoziții generale (art. 25-33);
- Titlul II – Persoana fizică (art. 34-103);
- Titlul III – Ocrotirea persoanei fizice (art. 104-186);
- Titlul IV – Persoana juridică (art. 187-251);
- Titlul V – Apărarea drepturilor nepatrimoniale (art. 252-257).

Manualul de seminar se adresează studenților care parcurg, pentru prima oară, disciplina „*Drept civil. Persoanele*” și reprezintă un instrument util de lucru pentru pregătirea seminarelor. Totodată, manualul de seminar, structurat în 11 capitole, oferă studenților teme de discuție și analiză pe baza problemelor teoretice și practice expuse la curs.

La începutul fiecărui capitol, am prezentat, în extras, normele legale cuprinse în Codul civil care reglementează statutul general și de drept comun al subiectelor de drept civil, *persoane fizice și persoane juridice*.

De asemenea, pentru a facilita înțelegerea și însușirea normelor de drept civil în materia persoanelor, fiecare capitol conține câte un număr de întrebări de verificare a cunoștințelor ce au scopul de a fixa

¹ A se vedea Marian Nicolae (coord.), Vasile Bîcu, George-Alexandru Ilie, Radu Rizoiu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 15 (Cuvânt-înainte).

noțiunile de drept abordate la curs, un număr de teste tip-grilă ce au rostul de a înlesni procesul de învățare și înțelegere a informațiilor, precum și spețe soluționate de instanțele de judecată, ce urmează a fi analizate și discutate cu studenții în cadrul dezbaterilor de la seminar. Manualul „*Drept civil. Persoanele*” conține peste 223 de întrebări de verificare a cunoștințelor, 178 de teste-grilă și 38 de spețe soluționate de instanțe, majoritatea în anul 2020.

La finalul fiecărui capitol, în cadrul secțiunii „Bibliografie selectivă”, am recomandat studenților cele mai semnificative lucrări științifice elaborate și publicate în România (tratate, cursuri și monografii), în această materie.

Ciprian Raul Romițan

Capitolul I

NOȚIUNEA, REGLEMENTAREA ȘI CLASIFICAREA PERSOANELOR FIZICE

I. Noțiune și reglementare

Dreptul civil al persoanelor este definit a fi „acea parte a dreptului civil care cuprinde totalitatea normelor juridice care reglementează statutul juridic al oricăror persoane fizice sau persoane juridice, însă ținând seama de condiția, starea, capacitatea sau calitatea lor specifică”².

După cum arăta profesorul Marian Nicolae³, datorită obiectului și conținutului său, *Dreptul persoanelor* este, eminent, un drept complex (mixt), alcătuit din norme de drept neutru (civil, penal etc.), de drept privat și de drept public, iar normele de dreptul persoanelor sunt și ele, la rândul lor, de natură juridică diferită: norme de drept ordinar (*ius ordinarium*) sau de drept excepțional (*ius singulare*).

Codul civil adoptat în anul 2011 alocă dreptului persoanelor Cartea I (*Despre persoane*), unde, pe parcursul a 5 titluri, în art. 25-257, reglementează statutul general și de drept comun al subiecților de drept civil, **persoane fizice și persoane juridice**:

- Titlul I – Dispoziții generale (art. 25-33);
- Titlul II – Persoana fizică (art. 34-103);
- Titlul III – Ocrotirea persoanei fizice (art. 104-186);
- Titlul IV – Persoana juridică (art. 187-251);
- Titlul V – Apărarea drepturilor nepatrimoniale (art. 252-257).

² A se vedea Marian Nicolae (coord.), Vasile Bîcu, George-Alexandru Ilie, Radu Rizoiu, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 15 (Cuvânt-înainte).

³ *Ibidem*, pp. 9-10.

II. Dispoziții legale din Codul civil

Cartea I Despre persoane

Titlul I Dispoziții generale

Art. 25. Subiectele de drept civil. (1) Subiectele de drept civil sunt persoanele fizice și persoanele juridice.

(2) Persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile.

(3) Persoana juridică este orice formă de organizare care, într-un mod condiționat de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile.

Art. 26. Recunoașterea drepturilor și libertăților civile. Drepturile și libertățile civile ale persoanelor fizice, precum și drepturile și libertățile civile ale persoanelor juridice sunt ocrotite și garantate de lege.

Art. 27. Cetățenii străini și apatrizii. (1) Cetățenii străini și apatrizii sunt asimilați, în condițiile legii, cu cetățenii români, în ceea ce privește drepturile și libertățile lor civile.

(2) Asimilarea se aplică în mod corespunzător și persoanelor juridice străine.

Art. 28. Capacitatea civilă. (1) Capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor.

(2) Orice persoană are capacitate de folosință și, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, capacitate de exercițiu.

Art. 29. Limitele capacității civile. (1) Nimeni nu poate fi îngrădit în capacitatea de folosință sau lipsit, în tot sau în parte, de

capacitatea de exercițiu, decât în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege.

(2) Nimeni nu poate renunța, în tot sau în parte, la capacitatea de folosință sau la capacitatea de exercițiu.

Art. 30. Egalitatea în fața legii civile. Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile.

Art. 31. Patrimoniul. Mase patrimoniale și patrimoniul de afectățiune. (1) Orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia.

(2) Acesta poate face obiectul unei diviziuni sau unei afectățiuni numai în cazurile și condițiile prevăzute de lege.

(3) Patrimoniile de afectățiune sunt masele patrimoniale fiduciare, constituite potrivit dispozițiilor titlului IV al cărții a III-a, cele afectate exercitării unei profesii autorizate, precum și alte patrimoniul determinate potrivit legii.

III. Clasificarea persoanelor fizice

După cum se stipulează în art. 25 alin. (1) C. civ., subiectele de drept civil se împart în două mari categorii:

- a) persoanele fizice;
- b) persoanele juridice.

Persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile [art. 25 alin. (2) C. civ.].

Persoana juridică este orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile [art. 25 alin. (3) C. civ.].

Persoanele fizice pot fi clasificate după mai multe criterii:

a) după criteriul vârstei, persoanele fizice se împart în:

- minorii cu vârsta între 0-18 ani;
- majorii – persoane fizice care au împlinit 18 ani;

b) după criteriul capacității de exercițiu:

- persoane fizice lipsite de capacitate de exercițiu:
 - regula: minorii care nu au împlinit 14 ani;
 - excepții:
 - minorii cu vârsta între 14-18 ani puși sub interdicție judecătorească;
 - majorii puși sub interdicție judecătorească.
 - persoane fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă:
 - regula – minorii cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani;
 - excepții:
 - minorii cu vârsta între 14-18 ani puși sub interdicție;
 - minorii care s-au căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, cu respectarea condiției de vârstă prevăzută de art. 272 alin. (2) C. civ., respectiv să fi împlinit vârsta de 16 ani;
 - minorii cărora instanța de tutelă le-a recunoscut capacitate deplină de exercițiu, cu respectarea condiției de vârstă prevăzută de art. 40 C. civ., respectiv să fi împlinit vârsta de 16 ani;
- persoane cu capacitate de exercițiu deplină:
 - regula: majorii – persoane fizice care au împlinit 18 ani;
 - excepții:
 - minorii care s-au căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, cu respectarea condiției de vârstă prevăzută de art. 272 alin. (2) C. civ., respectiv să fi împlinit vârsta de 16 ani;
 - minorii cărora instanța de tutelă le-a recunoscut capacitate deplină de exercițiu, cu respectarea condiției de vârstă prevăzută de art. 40 C. civ., respectiv să fi împlinit vârsta de 16 ani;

- majorii și cei care au dobândit capacitate de exercițiu anticipată, puși sub interdicție judecătorească.

c) după criteriul cetățeniei, pot fi:

- persoane fizice cu cetățenia română;
- persoane fizice cu cetățenie străină;
- persoane fizice fără cetățenie (apatrizii).

d) după criteriul domiciliului, deosebim între:

- persoane fizice cu domiciliul în România;
- persoane fizice cu domiciliul în străinătate.

e) după criteriul activităților lucrative sau nelucrative pe care le desfășoară:

- profesioniști (persoanele fizice care exploatează o întreprindere);

Art. 3 alin. (2) C. civ. prevede că „sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere”, iar conform alin. (3) al aceluiași articol „Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrative”.

Potrivit art. 8 din Legea nr. 71/2011, „noțiunea „profesionist” prevăzută la art. 3 din Codul civil include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

- neprofesioniști (toate celelalte persoane fizice).

IV. Persoanele fizice puse sub interdicție

Potrivit art. 164 C. civ., „(1) Persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească.”

rească. (2) *Pot fi puși sub interdicție judecătorească și minorii cu capacitate de exercițiu restrânsă*”.

Prin expresiile „alienație mintală” sau „debilitate mintală” se înțelege o boală psihică ori un handicap psihic ce determină incompetența psihică a persoanei de a acționa critic și predictiv privind consecințele social-juridice care pot decurge din exercitarea drepturilor și obligațiilor civile (art. 211 din Legea nr. 71/2011).

V. Străinii și apatrizii

În România, atât cetățenilor străini, cât și apatrizilor li se aplică același regim juridic ca și cel aplicabil cetățenilor români, în ceea ce privește drepturile și libertățile civile. În acest sens, în art. 18 alin. (1) din Constituția României, este consfințit că „*Cetățenii străini și apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor, garantată de Constituție și de alte legi*”.

Textul constituțional a fost preluat și în art. 27 alin. (1) C. civ., conform căruia „*Cetățenii străini și apatrizii sunt asimilați, în condițiile legii, cu cetățenii români, în ceea ce privește drepturile și libertățile lor civile*”.

VI. Legea aplicabilă persoanei fizice

Persoanei fizice i se aplică legea națională, iar legea națională este legea statului a cărui cetățenie o are persoana fizică.

În raporturile de drept internațional privat Codul civil reglementează mai multe norme care soluționează conflictele de legi care pot apărea cu privire la o persoană fizică sau cu privire la o persoană juridică.

Raporturile de drept internațional privat sunt raporturile civile, comerciale, precum și alte raporturi de drept privat cu element de extraneitate.

Codul civil în Cartea a VII-a (Dispoziții de drept internațional privat), Titlul II (Conflicte de legi), Capitolul I (Persoane), Secțiunea 1 (Persoana fizică), art. 2.572 – 2.579, cuprinde următoarele reguli cu privire la soluționarea conflictelor de legi care pot apărea cu privire la o persoană fizică. Astfel:

- starea civilă și capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite de legea sa națională, dacă prin dispoziții speciale nu se prevede altfel;
- incapacitățile speciale referitoare la un anumit raport juridic sunt supuse legii aplicabile acelui raport juridic;
- începutul și încetarea personalității sunt determinate de legea națională a fiecărei persoane;
- declararea morții, stabilirea decesului și a datei prezumate a morții, precum și prezumția că cel dispărut este în viață sunt cârmuite de ultima lege națională a persoanei dispărute. Dacă ultima lege națională nu poate fi identificată, se aplică legea română;
- schimbarea legii naționale a persoanei nu aduce atingere majoratului dobândit potrivit legii aplicabile la momentul dobândirii;
- numele persoanei este cârmuit de legea sa națională. De la această regulă există și o excepție, respectiv, stabilirea numelui copilului la naștere este cârmuită, la alegere,
 - fie de legea statului a cărui cetățenie comună o au atât părinții, cât și copilul;
 - fie de legea statului unde copilul s-a născut și locuiește de la naștere.
- ocrotirea împotriva actelor de încălcare a dreptului la nume, săvârșite în România, este asigurată potrivit legii române;
- existența și conținutul drepturilor inerente ființei umane sunt supuse legii naționale a persoanei fizice;
- măsurile de ocrotire a persoanei cu capacitate deplină de exercițiu sunt supuse legii statului unde aceasta își are reședința obișnuită la data instituirii tutelei sau la data luării unei alte măsuri de ocrotire. În mod excepțional, în măsura în care este necesar pentru ocrotirea persoanei fizice, autoritatea competentă poate să

aplice sau să ia în considerare legea altui stat, cu care situația juridică prezintă cele mai strânse legături;

– legea statului unde persoana fizică își are reședința obișnuită guvernează și existența, întinderea, modificarea și stingerea puterii de reprezentare încredințate de persoana cu capacitate deplină de exercițiu, pentru situația în care nu se va putea îngriji de interesele sale. Persoana fizică poate însă alege una dintre următoarele legi:

– legea națională;

– legea unei reședințe obișnuite anterioare;

– legea statului unde sunt situate bunurile, în ceea ce privește măsurile de ocrotire cu privire la bunuri;

– măsurile ce se iau cu privire la persoana ocrotită ori bunurile sale sunt supuse legii statului ale cărui autorități îndrumă și supraveghează exercitarea ocrotirii de către cei în drept;

– persoana care, potrivit legii naționale, este lipsită de capacitate sau are capacitate de exercițiu restrânsă nu poate să opună această cauză de nevaliditate celui care, de bună-credință la momentul încheierii actului și conform legii locului unde actul a fost încheiat, a considerat-o ca fiind deplin capabilă. Această regulă nu se aplică actelor juridice referitoare la familie, moștenire și la drepturi reale asupra imobilelor situate în alt stat decât cel al locului încheierii actului;

– lipsa calității de reprezentant, stabilită potrivit legii aplicabile ocrotirii persoanei fizice, nu poate fi opusă terțului care cu bună-credință s-a încrezut în această calitate, potrivit legii locului unde actul a fost întocmit, dacă actul a fost încheiat între prezenți și pe teritoriul aceluiași stat.

VII. Întrebări teoretice

1. Ce se înțelege prin drept civil al persoanelor?
2. Ce se înțelege prin persoană fizică și persoană juridică?

3. O persoană poate să fie îngrădită în capacitatea de folosință sau lipsită, în tot sau în parte, de capacitatea de exercițiu? Dacă da, în ce condiții?

4. Se poate renunța, în tot sau în parte, la capacitatea de folosință sau la capacitatea de exercițiu?

5. Originea socială poate să aibă vreo influență asupra capacității civile?

6. Ce include patrimoniul unei persoane fizice sau juridice?

7. Cum se clasifică persoanele fizice după criteriul capacității de exercițiu?

8. Cum se clasifică persoana fizică după criteriul cetățeniei?

9. Cum se clasifică persoana fizică după criteriul activităților lucrative sau nelucrative pe care le desfășoară?

10. În ce condiții un minor poate să se căsătorească?

11. Ce lege i se aplică persoanei fizice și care este legea națională?

12. Cum se clasifică minorii după criteriul capacității de exercițiu?

13. Când o persoană fizică majoră este lipsită de capacitate de exercițiu?

14. Cetățenii străini și apatrizii beneficiază de aceleași drepturi și libertăți civile ca și cele ale cetățenilor români?

15. De ce lege este cărmuită stabilirea numelui copilului la naștere?

16. Schimbarea legii naționale a persoanei aduce atingere majoratului dobândit?

VIII. Teste-grilă

1. După criteriul capacității de exercițiu, persoanele fizice pot fi:

- a) lipsite de capacitate de exercițiu;
- b) persoane fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă;
- c) persoane cu capacitate de exercițiu deplină.